

RAKVERE TEED JA TÄNAVAD

LAURISTINI TÄNAV

Esimest korda näeme praegust Lauristini tänavat 1850. aasta linnaplaanil. Siis algas ta Tallinna (Peterburi) tänava nurgast ja ulatus kuni tänini säilinud tuuleveskini. Hoonetest olid selle siis veel nimetu tänava ääres vaid tuuleveski ja sealsamas üle tänava püssirohukelder.

1880. aastaks oli tänav pikenenud paari krundi võrra lõuna suunas. Nüüd nimetati seda Aleksandri tänavaks. Enamik krunte oli selleks ajaks juba hoonestatud. Praeguse lihakombinaadi tänava siis veel ei olnud. Sinna viisid teed laadplatsilt ja tuuleveski juurest. Lihakombinaadi peavärava kohal ristis üle praeguse tänava, oli sõjaväe lasketiir. Aastail 1888—1889 ehitati sellest 130 m lände poole soo serva vanade liivakude vahele linna esimese tapamaja. 1905. a. valmis aga juba praeguse tänava ääres uus kivist tapamaja, kus tapati aastast keskmiselt 1600 suurt sarvloomi, 2000—3000 vasikat, 500 lammasi, 500—600 siga.

Teisi suuremaid töökodasid ja ettevõtteid Aleksandri tänaval ei olnud. Peamiselt ehitati siia elumaju. Neis paiknes mitmeid väiksemaid vürtsipoode. Vaid Aleksandri—Tallinna (Peterburi) nurgal (rahva suus «Duškini nurk») tegutses 1893. aastast peale laialt tuntud kaupmehe Ivan Duškini suur rauakauplus.

Aleksandri tänav on seotud ka meie linna haridus- ja kultuurieluga.

1904. aastal osteti kaupmees Duškinile kuulunud puumaja (ehitatud 1893. a.) Aleksandri ja Rohuaja (Pioneri) tänava nurgal kahe Rakveres tegutsenud kooli tarvis. Siia kolisid linna tütarlaste algkool ja II poeglaste algkool. Hiljem need koolid ühinesid ja töötasid siinsamas Rakvere Linna I Algkooli nime all, kuni 1929. aastal Tööstuse (Barbaruse) tänaval uus hoone ehitati. Selles koolis oli aastail 1920—1921 õpetajaks tuntud noorsookirjanik Jü-

ri Parijõgi, aastail 1921—1926 kirjamees ja seltsitegelane Jakob Liiv.

Maja Aleksandri tn. 27 (Lauristini 51-a) oli aastail 1919—1924 koduks Rakvere Linna Tütarlaste Gümnaasiumis loodusloõpetajana töötanud proletarisele kirjanikule Otto Müntherile.

XIX sajandi viimastel aastakümnetel, pärast Balti raudtee valmimist, hakkas Rakvere linn kasvama raudteejaama suunas. Mõisamaale tekkinud uue linnajao, nn. Kukeküla üks esimesi tänavaid oli Aleksandri tänava pikendus põhja suunas. Et siitkaudu käis esialgu peamine liiklus raudteejaama, sai ta endale nimeks Vaksali. Tänav hoonestati moodunud sajandi lõpul — käesoleva sajandi alguses. Uhe esimese hoonena ehitati siia, praeguse kino «Lembitu» krundile kõrts, mida hakati omaniku nime järgi kutsuma Kukekõrtsiks. Uue raudtee, praeguse tootmis-kondise «Rakvere» tootmishoone kohal avas ukseid Tallinna Pliiritusvabriku osakond. Käsitöökodasid ja kauplusi tekkis siia päris palju. Tuntuim oli neist Julius Johannsoni talurahvakauplus ülesõidu lähedal. Mõnda aega elas ja tegutses Vaksali tänavas Lepa majas tuntud püssimeister ja kaupmees, ühtlasi aktiivne seltsite-

gelane Henrik Tiitus (Romulus Tiituse isa).

1913. aastal rajas kolm ettevõtlikku meest — Siirak, Kurus ja Pakkasaar — Vaksali tänava äärde Kuke kõrtsi krundile Rakvere teise kino. Esimene selle-taoline, nimega «Illusioon», tegutses 1910. aastast peale Pikkas tänavas. Vaatamata «Illusiooni» omaniku tugevale vastu-seisule, suudeti kino valmis ehitada ja 25. septembril 1913 toimus «Unionis» (praegune «Lembitu») esimene seans.

1917. aastal peeti kinos «Union» mitmed revolutsioonilised rahvakoosolekud. Esindusliikem neist oli kindlasti töörahva ja sõjaväelaste ühine koosolek 16. detsembril 1917, mil-lal siin esines kõnega Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee esi-mees Jaan Anvelt.

Kodanliku võimu aastail oli Vaksali tänav endiselt kauplus-te ja käsitöökodade päralt. Mitmesuguseid kauplusi oli siin 1936. a. kümme-kond, teist niisama palju leidsid käsitöökoda-sid (pesumaja, kaks juuksurit, kaks räsepäti, õmbleja, king-sepp, puusepp jne.). Suuri-maks ettevõtteks kujunes a/s. «Estaklandi» jahuveski ja auto-remonditöökoda (endisel J. Jo-hannsoni krundil).

Aleksandri ja Vaksali tänav säilitasid oma eraldi nimed kuni 1939. aastani. Siis nad ühendati ja selle pika tänava uueks nimeks pandi Võidu.

Suure Isamaasõja päevil sai tänava raudteepoolne ots (endi-ne Vaksali) tugevasti kannata-da. Enamik maju hävis. Sõja-järgseil aastail ehitati nende asemele kahjuks peamiselt väi-kesed individuaalelamud. 1950. aastast peale kannab tänav Lauristini nime. Tänapäeval on temast saanud linna pikim tänav (2113 m). Siin asu-vad meie suurimad tööstusette-võtted: ETKVL tootmis-kondis «Rakvere» (administratiiv-hoone, tekstiilitsehh, kohvitöös-tus) ja Rakvere Lihakombinaat, mitmed asutused, kino.

Odette KIRSS

● Pildil: Lauristini (Vaksali) tänav algus 1910. aastal.